

DÖVİZ CİNSİNDEN VEYA DÖVİZE ENDEKSLİ SÖZLEŞME YAPMA YASAĞI HAKKINDA YÖNETİCİ ÖZETİ

- Kapsamı Nedir?
- Kimler Sorumludur?
- İstisnaları Nelerdir?
- Tarafların Anlaşmaması Halinde Ne Olacaktır?
- Ceza ve Yaptırımlar Nelerdir?
- Hesaplama Nasıl Yapılacaktır?

08.10.2018

I. GİRİŞ

13.09.2018 tarihli ve 30534 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanı Kararı (“**Karar**”) ile Türkiye’de yerleşik kişilerin yapacakları sözleşmelerin bedellerini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini, döviz cinsinden kararlaştırmaları yasaklanmıştır.

Kararın yayımlanması ile aşağıda detaylı şekilde açıklayacağımız, genel olarak yasaklar çevresinde şekillenen birtakım hükümler yürürlüğe girmiştir. Karar, Türk ticaret hayatında muazzam etkiler yaratacak hükümlere ev sahipliği yapmaktaysa da hükümlerin uygulanış usulü hakkında cömert bir içeriğe sahip değildir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kararın ne şekilde uygulanacağını ve istisnalarının ne olacağını izah eden, 2018/32-51 numaralı tebliği (“**Tebliğ**”) 06.10.2018 tarihinde yayımlamıştır sunmuştur. Aşağıda hem Kararın hem de Tebliğin karşılaştırılarak değerlendirildiği inceleme ve açıklamalarımıza ulaşabilirsiniz.

II. DÖVİZ İLE SÖZLEŞME YAPMA YASAĞININ KAPSAMI NEDİR?

Karar’a göre, **Türkiye’de yerleşik kişilerin** menkul ve gayrimenkul mallarına ilişkin yapacakları sözleşmelerin bedellerinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden kararlaştırılması yasaklanmıştır.

Sözü edilen yasak geriye yürür niteliktedir; yani **Kararın yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilen sözleşmeleri dahi kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.**

Karara göre Türkiye’de yerleşik kişilerin yapmış oldukları ve yapacakları **aşağıda listelenmiş sözleşmelerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması yasaklanmıştır.**

- Menkul ve gayrimenkul **alım satım** sözleşmeleri.
- Taahhüt ve finansal **kiralama** dahil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama ve leasing sözleşmeleri.
- **İş** sözleşmeleri.
- **Eser** sözleşmeleri.
- **Hizmet** sözleşmeleri.

Karar öncesinde akdedilen ve döviz cinsinden ödemenin düzenlendiği sözleşme bedellerinin Türk Lirasına çevrilmesi için taraflara **13 Eylül 2018 tarihinden itibaren 30 (otuz) günlük bir uyum süresi** tanınmıştır.

III. YASAK KİMLER İÇİN UYGULANACAKTIR?

Bahsi geçen yasağın uygulama alanı Türkiye’de **yerleşik kişilerin** kendi aralarında yapacakları sözleşmeler ile sınırlandırılmıştır. Türkiye’de yerleşik kişilerin, yurtdışında yerleşik kişilerle yapacakları sözleşmeler ise bu yasak kapsamı dışındadır.

Türkiye’de yerleşik kişiler; **Türkiye’de kanuni yerleşim yeri bulunan gerçek ve tüzel kişileri** ifade etmektedir. (Bunlara yurtdışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahibi Türk vatandaşları dahil dahildir.)

Bunlara ek olarak **Tebliğ metninde ayrıca belirtilmektedir ki**, Türkiye’de yerleşik kişilerin;

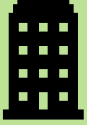
- Yurt dışındaki şube, temsilcilik, ofis ve irtibat büroları,
- İşlettikleri veya yönettikleri fonlar,
- Yüzde elli ve üzerinde pay sahipliğinin bulunduğu şirketleri,
- Doğrudan ya da dolaylı olarak sahibi olduğu şirketleri,

Yine **Türkiye’de yerleşik** olarak değerlendirilecektir.

IV. YASAĞIN İSTİSNALARI NELERDİR?

Tebliğ metninin Türk ticaret camiası tarafından en merak edilen kısmı hiç şüphesiz ki yasaklara getirmiş olduğu istisnalardır. Tebliğ incelenerek, her bir sözleşme tipi özelinde **istisna bulunup bulunmadığı**, var ise **istisnanın neleri kapsadığı** tarafımızca aşağıda irdelenmiştir.

a. Gayrimenkul Satış ve Kiralama Sözleşmeleri

Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında yapacakları, konusu serbest bölgeler dahil yurt içinde yer alan gayrimenkullerin **satış ve kiralama** sözleşmeleri, yasak kapsamında değerlendirilecektir. Sözleşme bedellerinin veya sair yükümlülüklerin döviz cinsinden ya da dövize endekli olarak kararlaştırılması yasaklanmıştır.

Bu tip sözleşmeler için hükmedilmiş herhangi bir **istisna yoktur**.

b. İş Sözleşmeleri

Her ne kadar, Türkiye’de yerleşik kişilerin iş sözleşmeleri de Karar kapsamında döviz yasağına tabi tutulmuşsa da **yurt dışında ifa edilecek işler, yasağın istisnasını oluşturmaktadır**.

Bu kapsamda **Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışında görecekları işleri düzenleyen iş sözleşmeleri yasak kapsamı dışındadır**.

Türkiye’de yerleşik olsalar da **Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan kişilerin taraf olduğu iş sözleşmeleri** de yine yasak kapsamı dışında değerlendirilmektedir.

c. Hizmet Sözleşmeleri

Danışmanlık, aracılık ve taşımacılık dahil tüm hizmet sözleşmeleri özelinde, aşağıda sayılan hallerden birinin mevcut olması durumunda, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden doğan diğer ödeme yükümlülüklerinin, **döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür:**

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan kişilerin taraf olduğu hizmet sözleşmeleri.
- İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler¹ ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler² kapsamındaki hizmet sözleşmeleri.
- Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışında gerçekleştirecekleri faaliyetleri düzenleyen hizmet sözleşmeleri döviz yasağı kapsamına girmeyecektir.
- Türkiye’de yerleşik kişilerin, kendi aralarında akdedecekleri, Türkiye’de başlayıp yurt dışında sonlanan ve yurt dışında başlayıp Türkiye’de sonlanan elektronik haberleşme ile ilgili hizmet sözleşmeleri.

d. Eser Sözleşmeleri

Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri eser sözleşmelerinin, döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak kararlaştırılması yasaklanmıştır.

Bunun **tek istisnası** 16.12.1999 tarihli ve 4490 sayılı [Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu İle 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun](#)’da tanımlanan **gemilerin³ inşası, tamiri ve bakımı** için düzenlenecek olan eser sözleşmeleridir.

e. Taşımır Satış ve Kiralama Sözleşmeleri

Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri taşımır satış ve kiralama sözleşmelerinde **yasak, sadece taşıt satış ve kiralama sözleşmeleri için geçerli olacaktır. İş makineleri de dahil olmak üzere, hiçbir taşıt satış ve kiralama sözleşmesi artık döviz cinsinden yapılamayacaktır.**

Ancak 13.09.2018 tarihinden önce akdedilmiş olan, **(iş makinesi dahil) taşıt kiralama sözleşmelerinin Türk Lirasına çevrilmesi zorunlu değildir.**

f. Bankaların Taraf Olduğu Sözleşmeler

[4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetimi Kanunu](#) kapsamında gerçekleştirilen işlemlerle ilgili olarak bankaların taraf olduğu sözleşmeler yasak kapsamı dışında tutulmuştur.

¹27.01.2005 tarihli ve 25709 sayılı [Resmî Gazete](#)’de yayımlanan İhracat:2005/2 sayılı tebliğin 5.maddesinde sayılan satış ve teslimlerdir.

²488 sayılı [Kanun](#)un ek 2 nci maddesi ve 492 sayılı [Kanun](#)un ek 1 inci maddesi çerçevesinde belirlenen ve vergi, resim ve harç istisnasından yararlandırılan hizmet ve faaliyetlerdir.

³ Gemi: Kabotaj ve/veya kabotaj harici sularda ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri ile özel maksatlı ve özel yapılmış gemileri ifade etmektedir.

g. Finansal Kiralama ve Leasing Sözleşmeleri

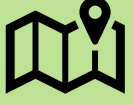
4490 sayılı [Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu İle 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun](#)'da tanımlanan gemilere ilişkin finansal kiralama ve leasing sözleşmeleri yasak kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bu sözleşmelerin döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.

[Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar](#)'ın 17 ve 17/A maddeleri kapsamında, yurt dışından ve yurt içinden temin edilen kredilere ilişkin yapılacak finansal kiralama ve leasing sözleşmelerinin de döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.

h. Sermaye Piyasası Araçları Hakkındaki Sözleşmeler

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile bu Kanuna dayalı olarak yapılan düzenlemeler çerçevesinde sermaye piyasası araçlarının (yabancı sermaye piyasası araçları ve depo sertifikaları ile yabancı yatırım fonu payları da dahil olmak üzere) döviz cinsinden oluşturulması, ihracı, alım satımı ve yapılan işlemlere ilişkin yükümlülüklerin döviz cinsinden kararlaştırılması mümkündür.

i. Yabancıların Türkiye Şube, Temsilcilik, Ofis, İrtibat Bürosu ya da Türkiye'de Pay Sahibi Olduğu Şirketlerin Taraf Olduğu Sözleşmeler

Türkiye dışında yerleşik kişilerin, Türkiye şubeleri, temsilcilikleri, ofisleri, irtibat büroları ya da Türkiye'de doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin bulunduğu şirketlerin taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmeleri yasak kapsamı dışında değerlendirilmektedir.

j. Serbest Bölgede Yer Alan Şirketlerin Taraf Olduğu Sözleşmeler

Serbest Bölgede yer alan şirketlerin taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmeleri de yasak kapsamı dışındadır.

Serbest Bölge'de yer alan şirketlerin iş ve hizmet sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden doğan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.

k. Bilişim Teknolojileri, Yazılım, Donanım ve Lisans Sözleşmeleri

Türkiye'de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri, bilişim teknolojileri kapsamında yurt dışında üretilen; yazılımlara ilişkin satış sözleşmeleri ile donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmeleri yasak kapsamı dışında tutulmuştur.

l. Havacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Şirketlerin Taraf Olduğu Sözleşmeler

Aşağıda sıralı kişi ve kurumların Türkiye’de yerleşik kişiler ile (**gayrimenkul satış, gayrimenkul kiralama ve iş sözleşmesi hariç**) akdedecekleri sözleşmelerini döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak düzenlemeleri mümkündür:

- Yolcu, yük veya posta taşıma faaliyetinde bulunan ticari havayolu işletmeleri.
- Hava taşıma araçlarına yönelik teknik bakım hizmeti veren şirketleri.
- Havalimanlarında, sivil havacılık mevzuatı kapsamında yer hizmetleri veren kamu ya da özel hukuk tüzel kişiliği statüsündeki kuruluşlar ve bu Kuruluşların kurdukları işletme ve şirketler ile sermayesinin %50’sine sahip oldukları ortaklıklar.

m. Kamu Kurum ve Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı Şirketlerinin Taraf Olduğu Sözleşmeler

Kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketlerinin sözleşmelerinde (**gayrimenkul satış ve kiralama sözleşmeleri hariç olmak üzere**) sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.

Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu döviz cinsinden veya dövize endeksli ihaleler, sözleşmeler ve milletlerarası anlaşmaların ifası kapsamında olmak kaydıyla; yüklenicilerin üçüncü taraflarla akdedeceği (**gayrimenkul satış, kiralama ve iş sözleşmeleri hariç olmak üzere**) sözleşmelerde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.

n. Bedeli Kıymetli Maden veya Emtiaya Endekslenen Sözleşmeler

Uluslararası piyasalarda fiyatı döviz cinsinden belirlenen kıymetli madenlere veya emtiaya endekslenen, böylece dolaylı yoldan dövize endekslenen sözleşmeler de yine yasak kapsamında ele alınacak olup herhangi bir **istisna yoktur**.

o. Kıymetli Evraklar

Döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenmesi yasaklanan sözleşmelere ilişkin olarak düzenlenecek **çek, senet ve poliçe dahil her türlü kıymetli evrakın da döviz cinsinden düzenlenmesi yasaklanmıştır**.

V. SÖZLEŞME TARAFLARININ ANLAŞAMAMASI HALİNDE NE OLACAKTIR?

Eğer taraflar arasında, Türk Lirası cinsinden bir bedel üzerinde mutabakat sağlanamazsa, aşağıdaki **iki aşamalı yöntem** ile hesaplanacak sözleşme bedeli geçerli sayılacaktır:

1. Sözleşmelerde döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ("TCMB") **02.01.2018 tarihli efektif satış kuru** (\$ 3.7776 , € 4.5525) kullanılarak hesaplanan **Türk Lirası cinsine çevrilir,**
2. Türk Lirası cinsine çevrilen sözleşme bedeline; **02.01.2018 tarihinden, bedellerin Türk Lirasına çevrildiği tarihe kadar olan Türkiye İstatistik Kurumu'nun ("TÜİK") Tüketici Fiyat Endeksi ("TÜFE") aylık değişim oranları toplamı esas alınarak artış yapılır,**

Bu sayede **sözleşmenin yeni bedeli** bulunur.

13.09.2018 Tarihinden Önce Yapılan Konut ve Çatılı İş Yeri Kira Sözleşmeleri Özelinde Yapılacak Hesaplamalar

13.09.2018 tarihinden önce yapılan **konut ve çatılı iş yeri kira sözleşmelerinde döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller** yukarıda belirtilen iki aşamalı yöntemine göre, **2 (iki) yıllık süre için** Türk Lirası olarak belirlenir.

Yukarıda açıklandığı şekilde belirlenen Türk Lirası kira bedeli, o kira yılının sonuna kadar geçerli olacaktır.

Takip eden kira yılında geçerli olacak kira bedeli ise (tarafların anlaşamaması halinde) belirleme tarihinden, belirlemenin yapıldığı kira yılının sonuna kadar işleyecek TÜİK'in TÜFE aylık değişim oranları toplamı esas alınarak arttırılacaktır. Arttırılmış, yeni kira bedeli 1 (bir) yıl geçerli olacaktır.

Bir sonraki kira yılında geçerli olacak Türk Lirası cinsinden kira bedeli ise, (tarafların anlaşamaması halinde) önceki kira yılında geçerli olan kira bedelinin TÜİK'in belirlediği TÜFE aylık değişim oranları toplamı esas alınarak artırılması yoluyla belirlenecektir.

Belirlenme yöntemleri izah edilen bu kira bedelleri, her hâlde belirlenme tarihinden itibaren 2 (iki) yıllık sürenin sonuna kadar geçerli olacaktır.

Karar ve Tebliğ çerçevesinde, sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerde, **söz konusu yasaklar tahsili yapılmış veya gecikmiş alacaklar için uygulanmayacaktır.**

VI. CEZA VE YAPTIRIMLAR NELERDİR?

Döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması yasaklanan sözleşme bedellerinin 13.10.2018 tarihine kadar Türk Lirasına çevrilmesi zorunludur.

Sözleşme kapsamında anlaşılan bedelin, hangi tarihteki döviz kuruna göre Türk Lirası'na çevrileceği tarafların iradesine bırakılmıştır. İradelerin uyuşmaması halinde ise yukarıda açıklanan hesaplama yöntemi uygulanacaktır.

Sözleşme taraflarının verilen süre zarfında Karara uyum sağlamamaları, Karar çerçevesinde getirilen hükümleri ihlal etmeleri halinde, aşağıda sıralı ceza ve yaptırımlarla yüzleşmeleri mümkündür:

- a. Taraflar **3.000,00-TL'den 25.000,00-TL'ye kadar idarî para cezası** ile cezalandırılabilir. (1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetinin Korunması Hakkında Kanunu, Md. 3)

- b. Taraflar hakkında 11.08.1989 tarihli ve 20249 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'ın 21. maddesinin uygulanması da ihtimal dahilindedir.

Buna göre Bakanlık tarafından yapılan **denetimler kapsamında istenecek bilgilerin verilmesi, evrak ve defterlerin ibraz edilmesi zorunludur.**

Aksi halde, güncel mevzuat çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın, **Karara aykırı hareket eden kişilerin faaliyetlerini durdurma, sonraki işlemlerini teminata bağlama ve gerektiğinde bu teminatları hazineye gelir bağlama gibi geniş yetkileri bulunmaktadır.**

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yapılan denetimlerde bu Karara aykırı hareket ettiği tespit edilenler hakkında **Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun arama ve el koyma hükümleri uygulanabilecektir.**

Arama ve el koyma hükümleri kapsamında, **sözleşme bedeli döviz olarak belirlenmiş tüm menkul ve gayrimenkullerde (konut, işyeri, araç vs.) arama yapılacaktır; karara aykırı hareket eden kişilerin banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaplarına, üçüncü kişiler nezdindeki alacaklarına, kiralık kasa mevcutlarına, kıymetli evraklarına ve diğer malvarlığı değerlerine hâkim kararı ile el konulabilecektir.**

KOUBY Hukuk & Danışmanlık Bürosu

ÖRNEK HESAPLAMA TABLOSU 1

05/12/2017 başlangıç tarihli, aylık kira bedeli 1.000,00-USD olan bir dükkan için tebliğ kapsamında yapılması gereken yeniden belirleme usulü;

TÜFE aylık değişim oranları toplamı esas alınarak artış yapılır.

SÖZLEŞMELERDE DÖVİZ VEYA DÖVİZE ENDEKSLİ OLARAK BELİRLENEN BEDELLERİN, TÜRK LİRASI'NA ÇEVİRİLMESİ İÇİN SON GÜN.

TCMB efektif satış kuru (\$3,77 ve €4,55) esas alınarak TL karşılığı hesaplanır.

02/01/2018 Şubat Mart Nisan Mayıs Haziran Temmuz Ağustos Eylül Ekim 13/10/2018

Aylık kira bedeli: 1000\$
USD Kuru: 3,7776
TL karşılığı: 3777,60

TÜİK tarafından açıklanan aylık TÜFE değişim oranlarının dokuz aylık toplamı: %17,99
(Sözleşme bedelinin TL karşılığı) x (1 + %17,99) = **SÖZLEŞMENİN YENİ BEDELİ**
TL karşılığı üzerinden yapılması gereken artış : (3777,60) x (%17,99) = 679,59-TL
SÖZLEŞMENİN YENİ BEDELİ : 3777,60 + 657,59 = 4457,19-TL

TÜİK tarafından belirlenen 2018 yılı TÜFE aylık değişim oranları (%)	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
	1,02	0,73	0,99	1,87	1,62	2,61	0,55	2,30	6,30

ÖRNEK HESAPLAMA TABLOSU 2

05/12/2017 başlangıç tarihli, aylık kira bedeli 1.000,00-USD olan bir dükkan için, tebliğ kapsamında yapılması gereken yeniden belirleme usulü;

